

ปัญหาการคุ้มครองสังคมจากการคิดอัตราดอกเบี้ยในตั๋วเงิน Problems in Social Protection Arising from Interest Rate Charges on Negotiable Bills

ตรีเนตร สาระพงษ์

กลุ่มสาขาวิชานิติพัฒนบูรณาการศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Treenate Sarapong

Legal Integral Development Science, Faculty of Law, Ubon Ratchathani University

Email: negotiable_bill@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า ตั๋วเงินสามารถคิดดอกเบี้ยได้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ทุกประเภทอย่างไม่มีข้อจำกัดหรือไม่ จากการศึกษาพบว่า ในการคิดดอกเบี้ยตามมาตรา 911 ถ้ามูลหนี้เดิมในตั๋วเงินมาจากหนี้ที่ไม่ใช่การกู้ยืมเงินจะไม่อยู่ในบังคับของ พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 แต่ถ้าเป็นการออกตั๋วซึ่งมีมูลหนี้เดิมจากการกู้ยืมเงิน น่าจะอยู่ในบังคับของ พ.ร.บ. นี้ แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงเกินไป ศาลอาจใช้ดุลพินิจตีความกฎหมายเพื่อคุ้มครองสังคม โดยพิจารณาว่าเป็นสัญญาที่ไม่เป็นธรรม หรือเป็นการไม่สุจริต หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน กรณีออกตั๋วเงินที่มีมูลหนี้เดิมจากการกู้ยืมเงินโดยมีเจตนาปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ก็อาจต้องห้ามตามมาตรา 3 แห่ง พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ได้ สำหรับอัตราดอกเบี้ยผิต้นตามมาตรา 986(2) ในตั๋วเงินที่สูงกว่าอัตราร้อยละ 5 ต่อปี ศาลจะพิจารณาว่าเป็นเบี้ยปรับ จึงอาจลดลงมาในอัตราที่เหมาะสมเพียงเท่าความเสียหายของเจ้าหนี้ได้ จากปัญหาข้างต้นเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายในเรื่องการคิดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดในตั๋วเงินให้มีความชัดเจนไม่ว่าจะมีมูลหนี้เดิมจากหนี้ใดก็ตาม ส่วนการตีความตามกฎหมายที่มีในปัจจุบัน ควรพิจารณาถึงเจตนารมณ์อันแท้จริงของกฎหมาย และนโยบายรัฐ โดยเฉพาะจากมูลหนี้เดิมที่ไม่ใช่การกู้ยืมเงินควรตีความไปในทางมุ่งคุ้มครองคนส่วนใหญ่ของสังคม และถือว่าการคิดดอกเบี้ยตามตั๋วเงินในอัตราที่สูงเกินไปเป็นกรณี "ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน"

คำสำคัญ : ดอกเบี้ย อัตราดอกเบี้ย พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475
ตัวเงิน กู้ยืมเงิน

Abstract

The objective of this study was to find out whether a negotiable bill, especially a cheque, allows charges of over 15% annual interest per year without any limitations. Documentary research showed that under the provision of Section 911 of Thai Civil and Commercial Code, if obligation is not covered by a loan contract, the interest charge does not fall under the provision of the Excessive Interest Rate Act B.E.2475. However, in cases of excessive interest charges, a Thai court may exercise its discretionary power in interpreting the law so as to protect society as a whole. The court may rule that clauses relating to excessive interest charges constitute an unfair contract, the contract was not created in good faith, and/or the agreement violates the public order and/or moral standards. On occasions, a negotiable bill is based on a loan contract that has intentionally concealed excessive interest charges. Such cases may be prohibited by Section 3 of the Excessive Interest Rate Act B.E.2475. In the case of default stipulated by Section 986 (2) of the Civil and Commercial Code, interest charges might exceed 5% per year. These interest charges might be permissible to a certain extent as the court may consider the charges to be a penalty, and the interest charges may be reduced in accordance with the actual damage incurred to the creditor. Consequently, there should be legal provision stating the maximum rate of interest to be charged on bills no matter what the source of obligation may be. When interpretation of related statutes is needed, the real spirit of the law together with public policy should be taken into consideration. When the obligation is not constituted by a loan, the legal interpretation should focus on protecting the majority of society and excessive interest charges on should be deemed an infringement of public order and/or moral standards.

Keywords : Interest; Interest Charges; Excess Interest; Excessive Interest Charge
Prohibition Act of B.E.2475; Negotiable Bills

1. บทนำ

กระแสข่าวการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด คือร้อยละ 15 ต่อปี มีการนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ อยู่ตลอดเวลา และหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ก็จะใช้วิธีการทวงหนี้ โดยใช้อาวุธ หรือใช้กำลังเข้าทำการทวงหนี้

ด้วยเหตุนี้จึงมีการดำเนินคดีอาญาต่อเจ้าหนี้เงินกู้ยืมที่เรียกดอกเบี้ยในอัตราสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 คือร้อยละ 15 ต่อปี

อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1783/2551 วินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ไม่นำมาใช้บังคับกับการเรียกดอกเบี้ยตามตัวเงินด้วย นั้นหมายความว่า เจ้าหนี้ตามตัวเงินจึงอาจคิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ และปัญหาว่าจะเรียกได้ในอัตราสูงเท่าใดนั้นก็ไม่มีกฎหมายกำหนดเอาไว้

ถึงตรงนี้ หากมีการตีความว่าการคิดดอกเบี้ยต้องใช้กับการกู้เงินเท่านั้น ก็เท่ากับว่า ณ ปัจจุบัน ไม่มีกฎหมายใดๆ ที่คุ้มครองสังคมจากการเอารัดเอาเปรียบในเรื่องการคิดดอกเบี้ยจากตัวเงินเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปีอย่างไม่มีข้อจำกัดแต่อย่างใด

บทความเรื่องนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่ศึกษาเพื่อหามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสังคมจากการคิดดอกเบี้ยในตัวเงินในอัตราที่สูงเกินไป

2. วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตัวบทกฎหมาย ตำรา บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา และข้อมูลสารสนเทศ (Internet) โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะยืมใช้สิ่งเปลี่ยน และลักษณะตัวเงิน รวมถึงทฤษฎีทางด้านตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable Instrument) และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการคิดดอกเบี้ย โดยวิธีการคัดลอก ชี้ ทำสำเนา สรุปเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการอ้างอิง เรียบเรียงในการเขียนบทความเรื่องนี้

3. ผลการศึกษา

ดอกเบี้ย เป็นดอกผลนิตินัย (ป.พ.พ. 148) ที่ผู้ให้ยืมได้รับตอบแทนจากการที่ตนได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากเงินที่ให้ผู้ยืมยืมไป (กมล สนธิเกษตริน, 2527) โดยคิดเป็นร้อยละของต้นเงินตามจำนวนระยะเวลาของการยืม ซึ่งอาจคิดดอกเบี้ยเป็นรายเดือน หรือคิดเป็นรายปีก็ได้ตามแต่จะตกลงกัน (บัณฑิต ไพบุลย์, 2534)

3.1 ดอกเบี้ยในตั๋วเงิน

จากการศึกษาพบว่า ดอกเบี้ยในตั๋วเงินนั้นได้บัญญัติไว้ในมาตรา 911 และมาตรา 968 (1) (2) และวรรคสอง ดังนี้

มาตรา 911 บัญญัติว่า “ผู้สั่งจ่ายจะเขียนข้อความกำหนดไว้ว่าจำนวนเงินอันจะพึงใช้นั้นให้คิดดอกเบี้ยด้วยก็ได้ และในกรณีเช่นนั้น ถ้ามิได้กล่าวลงไว้เป็นอย่างอื่น ท่านว่าดอกเบี้ยย่อมคิดแต่วันที่ตั้งในตั๋วเงิน”

มาตรา 968 บัญญัติว่า “ผู้ทรงจะเรียกร้องเอาเงินใช้จากบุคคลซึ่งตนใช้สิทธิไต่เบี่ยนนั้นก็ได้อคือ

(1) จำนวนเงินในตั๋วแลกเงินซึ่งเขาไม่รับรอง หรือไม่ใช้ กับทั้งดอกเบี้ยด้วยหากว่ามีข้อกำหนดไว้ว่าให้คิดดอกเบี้ย

(2) ดอกเบี้ยอัตราร้อยละห้าต่อปีนับแต่วันถึงกำหนด...”

วรรคสอง “...ถ้าใช้สิทธิไต่เบี่ยนก่อนถึงกำหนด ท่านให้หักลดจำนวนเงินในตั๋วเงินลงให้ร้อยละห้า...”

การคิดดอกเบี้ยจากต้นเงินตามมาตรา 968(1) เป็นการคิดดอกเบี้ยซึ่งผู้สั่งจ่ายได้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยกันเอาไว้ตามมาตรา 911 เมื่อผู้สั่งจ่ายได้กำหนดเอาไว้แล้วอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวก็ย่อมผูกพันให้ผู้สั่งจ่าย บรรดาผู้สละหลักและบุคคลอื่น ๆ ซึ่งต้องรับผิดชอบตามตั๋วเงินในอันต้องรับผิดชอบใช้ดอกเบี้ยนั้นด้วย หากว่าผู้ทรงได้ใช้สิทธิไต่เบี่ยนเอาแก่ตนในจำนวนที่ได้กำหนดเอาไว้ แต่ถ้าไม่มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยกันไว้ก็ย่อมคิดกันได้ร้อยละ 7.5 ต่อปีตามมาตรา 7 อันจะเป็นการนำหลักทั่วไปมาปรับใช้

สำหรับบทบัญญัติในมาตรานี้ยังให้นำไปใช้บังคับกับตั๋วสัญญาใช้เงินอีกด้วย (มาตรา 958) แต่มิได้บัญญัติให้นำไปใช้กับเรื่องเช็ค (มาตรา 989) เพราะเช็คเป็นหนังสือตราสารซึ่งผู้สั่งจ่ายสั่งให้ธนาคารใช้เงินเงิน “เมื่อทวงถาม” จึงไม่อาจกำหนดเวลาใช้เงินที่ผู้ทรงจะคิดดอกเบี้ยได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2586/2517)

ดอกเบี้ยตามความหมายของมาตรา 911 นี้เป็นกรณีที่ผู้สั่งจ่ายระบุให้คิดดอกเบี้ยกันเอาไว้จากจำนวนเงินตามที่ระบุเอาไว้ในตัว เช่น ผู้สั่งจ่าย สั่งจ่ายเงินหน้าตัวจำนวน 100,000 บาท เป็นเวลา 1 ปี และได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี แต่ถ้าหากผู้สั่งจ่ายออกตั๋วเพื่อชำระหนี้เงินกู้ ตามสัญญากู้ยืมจำนวน 100,000 บาท โดยในการกู้ยืมนั้นมีการคิดดอกเบี้ยกันร้อยละ 15 ต่อปี ผู้สั่งจ่ายจึงออกตั๋วเงินโดยรวมเอาต้นเงินและดอกเบี้ยเข้าไว้ด้วยกันเป็นจำนวน 115,000 บาท จะเห็นว่าจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นจำนวน 15,000 บาท นั้นไม่ใช่ดอกเบี้ยตามความหมายของมาตรา 911 (สทธร. รัตนไพจิตร, 2552 และคำพิพากษาฎีกาที่ 2872/2537)

ส่วนมาตรา 968(2) เป็นเรื่องของการติดดอกเบี้ยในอัตราผิดนัด ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากถึงกำหนดใช้เงิน จนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น

อย่างไรก็ตาม เชื่อก็น่าจะเรียกดอกเบี้ยกันได้หากผู้ทรงได้ทวงถามเอากับธนาคารแล้ว แต่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน เช่นนี้ก็อาจเรียกดอกเบี้ยกันได้นับแต่วันที่ธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงิน ซึ่งเป็นลักษณะของการติดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัด (คำพิพากษาฎีกาที่ 901/2505) แต่จะติดดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ลงในเช็คไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ดอกเบี้ยสำหรับจำนวนเงินที่ต้องรับผิดตามเช็คนั้น จะคิดในอัตราร้อยละ 5 ต่อปีตามมาตรา 968(2) ไม่ได้ เพราะมาตรา 989 มิได้บัญญัติให้นำมาตรา 968 มาบังคับในเรื่องเช็คด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2586/2517) แต่อย่างไรก็ตามหากธนาคารปฏิเสธการใช้เงินตามเช็ค ย่อมถือได้ว่าเป็นการผิดนัดใช้เงินตามเช็คแล้ว เช่นนี้ผู้ทรงเช็คย่อมมีสิทธิบังคับเอาแก่บรรดาลูกหนี้ที่ได้ลงลายมือชื่อเอาไว้ในเช็คให้รับผิดชอบดอกเบี้ยได้ โดยอาศัยหลักทั่วไป มาตรา 224 เรื่องผิดนัด โดยสามารถเรียกดอกเบี้ยได้นับแต่วันที่ธนาคารปฏิเสธการใช้เงินตามเช็ค อันถือว่าเป็นวันที่ลูกหนี้ที่ลงลายมือชื่อในเช็คตกเป็นผู้ผิดนัด โดยเรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี จนกว่าจะมีการใช้เงินตามเช็คจนเสร็จสิ้น (ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, 2548, คำพิพากษาฎีกาที่ 575/2507, 2586/2517, 192/2518)

3.2 ช่วงเวลาในการติดดอกเบี้ย

ในการติดดอกเบี้ยตามตัวเงินนั้น แบ่งพิจารณาออกได้เป็น 2 ช่วงเวลา คือ

3.2.1 การติดดอกเบี้ยนับแต่วันที่ออกตั๋วจนถึงวันที่ลูกหนี้ผิดนัด

ในการติดดอกเบี้ยในช่วงเวลาตั้งแต่ผู้สั่งจ่ายได้ออกตั๋วเงินไปจนถึงเวลาที่ลูกหนี้ผิดนัด ผู้สั่งจ่ายจะต้องเขียนข้อความว่า “ให้เรียกดอกเบี้ยได้” ลงไปในตัวเงินนั้นด้วย ถ้าไม่เขียนก็จะเรียกดอกเบี้ยในช่วงเวลา “ก่อนผิดนัดไม่ได้” (คำพิพากษาฎีกาที่ 948/2539, 335/2509) แต่ถ้าเขียนลงไปในตัวเงิน แต่ไม่ได้ระบุว่าจะให้เริ่มติดดอกเบี้ยได้ตั้งแต่เมื่อใด ก็ให้ติดดอกเบี้ยได้ตั้งแต่วันที่ออกตั๋วซึ่งก็คือ วันที่ลงในตัวเงินเอง ตามมาตรา 911 บรรทัดแรกตอนท้าย ประกอบมาตรา 909(7) ส่วนอัตราการติดดอกเบี้ยนั้นถ้าหากมิได้กำหนดเอาไว้ ก็ให้คิดได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี (ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, 2548) ตามมาตรา 7 แต่ถ้ามีการกำหนดไว้ในตัวเงินเป็นพิเศษว่าให้ติดดอกเบี้ยในอัตราเท่าใด และคิดกันตั้งแต่วันใดก็ให้เป็นไปตามข้อตกลงนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 193/2536) และหากจะนำพยานบุคคลมาสืบว่าได้มีการตกลงให้ติดดอกเบี้ยกันหรือไม่ในกรณีที่ไม่มีการเขียนไว้ในตัวเงินว่าให้เรียกดอกเบี้ยได้ นั้นย่อมทำไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 335/2509)

3.2.2 การคิดดอกเบี้ยตั้งแต่ผิดนัดจนกว่าจะชำระหนี้เสร็จสิ้น

การคิดดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ผิดนัดจนกว่าจะชำระหนี้เสร็จสิ้น (อัตราดอกเบี้ยผิดนัด) เป็นช่วงเวลาที่ยึดตั้งแต่วันที่เงินถึงกำหนดใช้เงิน แต่ปรากฏว่าผู้จ่ายไม่ใช้เงิน ไปจนถึงเวลาที่มีการชำระหนี้ตามตัวเงินเสร็จสิ้น การคิดดอกเบี้ยในช่วงเวลานี้จึงสามารถแยกอธิบายออกได้เป็น 2 กรณีคือ

3.2.2.1 กรณีมีการระบุลงในตัวเงินว่าให้คิดดอกเบี้ยกันได้

ตามมาตรา 911 หากตัวเงินถึงกำหนดชำระหนี้แล้วแต่ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ ผู้ทรงก็มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยตามที่ตกลงกันไว้ตาม มาตรา 911 โดยเรียกดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดจนกว่าจะชำระหนี้เสร็จสิ้นในอัตราเดียวกัน ที่เคยเรียกมาในช่วงออกตัวเงิน จนถึงช่วงเวลาผิดนัด (มาตรา 224)

3.2.2.2 กรณีไม่มีการระบุลงในตัวเงินว่าให้คิดดอกเบี้ยกันได้

หากเป็นการคิดดอกเบี้ยในช่วงเวลาตั้งแต่ออกตัวจนถึงกำหนดชำระหนี้ ถ้าไม่ได้ระบุไว้ในตัวเงินโดยชัดแจ้งก็จะคิดดอกเบี้ยในช่วงเวลานั้นไม่ได้ แต่สำหรับการคิดดอกเบี้ยในช่วงเวลาที่ลูกหนี้ผิดนัดแม้ว่าในตัวเงินจะ “ไม่เคยกำหนดเรื่องดอกเบี้ย” ตามมาตรา 911 เอาไว้เลยก็ตาม ผู้ทรงก็มีสิทธิไต่เบี่ยเอาดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี นับแต่วันที่ตัวเงินถึงกำหนดชำระจากบรรดาผู้สละหนี้ ผู้ออกตัว และบุคคลอื่นๆ ซึ่งต้องรับผิดชอบตามตัวเงิน ทั้งนี้โดยผลของมาตรา 968 (2) (ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, 2548 และดูคำพิพากษาฎีกาที่ 312/2531 (ประชุมใหญ่))

3.3 อัตราดอกเบี้ย

สำหรับเรื่องการคิดอัตราดอกเบี้ยนั้นไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะตัวเงินกำหนดอัตราดอกเบี้ยขึ้นสูงเอาไว้ จึงอาจมีปัญหาว่า จะคิดอัตราดอกเบี้ยได้ตามที่ผู้ส่งจ่ายและผู้รับเงินตกลงกันอย่างไม่ขึ้นข้อจำกัดหรือไม่ กล่าวคือ จะคิดดอกเบี้ยกันเกินร้อยละ 15 ต่อปี ได้หรือไม่ หากเป็นการคิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี จะเป็นการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 หรือไม่ในเรื่องนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมายตัวเงินได้ให้ความเห็นโดยแบ่งได้เป็น 3 ฝ่ายดังนี้ คือ

ฝ่ายแรก (บันทึกท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 758/2482 โดย ศ. มรว.เสนีย์ ปราโมช, 2482; โสภณ อรรถพิศาลโสภณ, 2542) เห็นว่า อัตราดอกเบี้ยที่จะตกลงกันตามมาตรา 911 ในเรื่องตัวเงินนั้น จะต้องไม่สูงเกินไปกว่าที่กฎหมายห้ามไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 654 ที่ว่า “ห้ามห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”

จากมาตรา 654 จะเห็นได้ว่าการคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ก็ต้องลดดอกเบี้ยลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปี แต่อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้ ป.พ.พ. บรรพ 3 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ซึ่งมาตรา 5 บัญญัติว่า “บุคคลใดให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้มีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ดังนั้น หากมีการกู้ยืมเงินโดยมีการคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งเกินกว่าที่ ป.พ.พ. มาตรา 654 กำหนดเอาไว้ย่อมทำให้ข้อตกลงในเรื่องการคิดดอกเบี้ย “เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย” จึงมีผลเป็น “โมฆะ” ตามมาตรา 150 แห่ง ป.พ.พ.

ที่ว่าดอกเบี้ยเป็นโมฆะตามพระราชบัญญัตินี้ หมายความว่า ดอกเบี้ยจะเป็นโมฆะทั้งหมด ไม่ใช่โมฆะเฉพาะส่วนที่เกินร้อยละ 15 แต่ต้นเงินยังคงสมบูรณ์เพราะต้นเงินกับดอกเบี้ยนั้นจะเป็นนิติกรรมที่แยกส่วนที่ไม่สมบูรณ์ออกจากกันได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 173 ที่ว่า “ถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของนิติกรรม เป็นโมฆะ นิติกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น เว้นแต่จะพึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า คู่กรณี เจตนาจะให้ส่วนที่ไม่เป็นโมฆะนั้นแยกออกจากส่วนที่เป็นโมฆะได้”

แต่อย่างไรก็ตาม สถาบันการเงินมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523

คำว่า “สถาบันการเงิน” ตามมาตรา 3 แห่ง พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2423 ได้แบ่งสถาบันการเงินออกเป็น 11 แห่งด้วยกัน คือ

- 1) ธนาคารแห่งประเทศไทย
- 2) ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารพาณิชย์
- 3) บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบ ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์
- 4) บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- 5) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- 6) ธนาคารออมสิน
- 7) ธนาคารอาคารสงเคราะห์
- 8) สหกรณ์ออมทรัพย์ ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์
- 9) บริษัทประกันภัย
- 10) สถาบันการเงินระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก
- 11) ธนาคาร หรือสถาบันการเงินที่จดทะเบียน และตั้งอยู่ในประเทศไทย

พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ได้ให้สิทธิแก่สถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้ ตามมาตรา 4 ที่ว่า “เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศ รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจกำหนดอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีได้”

และเมื่อมีประกาศกระทรวงการคลังกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินจะเรียกได้แล้วหากสถาบันการเงินเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าประกาศดังกล่าวก็ย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าวและโดยผลแห่งกฎหมายดังกล่าวข้างต้นย่อมนำไปใช้บังคับกับเรื่องตัวแลกเงิน กับตัวสัญญาใช้เงินด้วย

ฝ่ายที่สอง (ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, 2521; ภูมิ โชคเหมาะ, 2548; วิชัย ดันติกุลานันท์; และประทีป เกลิมภักทรกุล, 2551) เห็นว่า การที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะและการชำระหนี้ตามตัวเงินมีใช้เรื่องกู้ยืม ถึงแม้ว่าหนี้เดิมจะเป็นการกู้ยืม แต่ก็ได้เปลี่ยนสถานะเป็นหนี้ตามตัวเงินแล้วจึงไม่น่าจะอยู่ในบังคับเรื่องการคิดดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ที่ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี เพราะว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องตัวเงิน ซึ่งเป็นเอกเทศสัญญาชนิดหนึ่งแยกต่างหากจากเอกเทศสัญญาลักษณะยืม (ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, 2538 และเทียบเคียงคำพิพากษาฎีกาที่ 197-199/2515) และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2547 ซึ่งห้ามเฉพาะในกรณีที่เป็นการให้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้หรือ ในกรณีที่มีการปิดบังเรื่องดอกเบี้ยไว้ แต่ในกรณีตัวแลกเงินซึ่งผู้ส่งจ่ายตกลงยินยอมเสียดอกเบี้ยโดยความสมัครใจและเปิดเผยเพราะระบุไว้ชัดเจนในตัวแลกเงิน จึงไม่น่าจะตกอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติดังกล่าว

ซึ่งแนวคิดของฝ่ายที่สอง มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1783/2551 ที่วินิจฉัยไว้ว่า การออกตัวสัญญาใช้เงิน และผู้ออกคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 16 ต่อปี เป็นการตกลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 911 , 968 (1) ประด้วยมาตรา 985 ซึ่งกฎหมายมิได้วางข้อจำกัดอันใดไว้จึงแล้วแต่คู่กรณีจะตกลงกัน จึงมิใช่การให้กู้ยืมเงินตามความหมายของพระราชบัญญัติห้ามเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินอัตราร้อย พ.ศ. 2475 การที่ระบุอัตราดอกเบี้ยไว้ในตัวสัญญาใช้เงินอัตราร้อยละ 16 ต่อปี ก็มีอัตราดอกเบี้ยเกินอัตราอันจะเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ทั้งไม่ต้องห้ามตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ตัวสัญญาใช้เงินและดอกเบี้ยตามตัวสัญญาใช้เงินตามฟ้องจึงไม่เป็นโมฆะ

คำพิพากษาฎีกาที่ 5007/2536 ยังได้วินิจฉัยกันว่าดอกเบี้ยในตัวสัญญาใช้เงินนั้นมิใช่ดอกเบี้ยที่ชำระหนี้เงินกู้ยืม แต่เป็น “ผลประโยชน์อย่างอื่น” เท่านั้น และแม้มูลหนี้เดิมของตัวเงินจะเกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงิน ก็จะต้องถือว่าเป็นการกู้ยืมเงิน และเป็นการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 7229/2552 วินิจฉัยว่า สัญญาขายลดเช็คไม่มีกฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราไว้เหมือนเช่นการกู้ยืมเงิน ดังนั้นการที่โจทก์คิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 3 ต่อเดือนในมูลหนี้เดิมจึงไม่ใช่เป็นการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราตามกฎหมาย

ฝ่ายที่สามเห็นว่า ในกรณีที่เป็นการออกตั๋วแลกเงินเพื่อชำระหนี้กู้ยืมนั้น จะคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปีมิได้ แต่ถ้าเป็นการออกตั๋วแลกเงินเพื่อชำระหนี้เป็นอย่างอื่น ๆ แล้ว กรณีที่นี้จะตกลงกำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ (เสาวนีย์ อิศวโรจน์, 2548)

คำพิพากษาฎีกาที่ 330/2480 วินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามตัวสัญญาใช้เงิน จำเลยต่อสู้ว่า ตัวสัญญาใช้เงินเป็นโมฆะตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 โดยรับเงินจริงเพียงครั้งเดียว ดังนี้ ผิดพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา จำเลยจะนำพยานบุคคลมาสืบหักล้างตามข้อต่อสู้ได้จากคำพิพากษานี้ จึงทำให้คิดได้ว่าในกรณีที่มีการออกตั๋วแลกเงิน หรือตัวสัญญาใช้เงินเพื่อชำระหนี้กู้ยืมเงินการคิดดอกเบี้ยจะเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ร้อยละ 15 ต่อปีไม่ได้ เช่นนี้ จึงต้องพิจารณาว่า “มูลหนี้เดิมเกิดจากการกู้ยืมเงินหรือไม่” เป็นสำคัญ

จากคำพิพากษานี้จะเห็นว่าศาลฎีกาให้ความสำคัญกับมูลหนี้เดิมเสมือนหนึ่งว่าหากหนี้เดิมเป็นหนี้กู้ยืมเงินแล้วดอกเบี้ยก็ต้องอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ด้วย

3.4 วิเคราะห์ปัญหาการกำหนดอัตราดอกเบี้ยในตัวเงิน

จากความเห็นข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเห็นของฝ่ายแรกนั้นห้ามคิดดอกเบี้ยในตัวเงินเกินร้อยละ 15 ต่อปี โดยใช้กับตัวเงินไม่ว่าจะมีมูลหนี้เดิมจากการกู้ยืมเงินหรือไม่ก็ตาม ซึ่งต่างจากความเห็นของฝ่ายที่สองที่มองว่าการจะนำเอาอัตราดอกเบี้ยสูงสุดไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปีมาใช้ในเรื่องตัวเงินไม่ได้เลย ส่วนความเห็นของฝ่ายที่สาม เป็นการพิจารณาในตอนชำระหนี้ หากชำระหนี้กู้ยืมเงิน ก็จะคิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีไม่ได้ แต่ถ้าเป็นหนี้อื่นก็ทำได้

ด้วยความเคารพต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น สำหรับผู้เขียนเห็นว่า ด้วยเหตุผลต่างๆ ของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยนั้นยังคงมีข้อสังเกตต่างๆ หลายประการ ดังนี้

1) หากพิจารณาเหตุจากเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายในเรื่องของการคิดอัตราดอกเบี้ยแล้วก็จะเห็นได้ว่า กฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองไม่ให้มีการตกลงคิดดอกเบี้ยกันตามอำเภอใจโดยไร้ขีดจำกัด ซึ่งอาจจะนำไปสู่การเกิดปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ ก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคม ประชาชนอาจเดือดร้อนจากการคิดอัตราดอกเบี้ยได้

หากพิจารณาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2479 จะพบว่าคำแถลงการณ์ของคณะกรรมการราษฎรเกี่ยวแก่พระราชบัญญัตินี้ ที่ว่า

“เหตุผลที่รัฐบาลออก พระราชบัญญัตินี้ขึ้น คือหวังจะบำรุงการกู้ยืมให้เป็นไปในทางที่ควร

การกู้ยืมนั้นโดยปกติผู้ต้องการทุน เมื่อได้ทุนแล้วไปประกอบกิจการอันใดอันหนึ่ง มีผลออกงามขึ้น ก็แบ่งผลนั้นใช้เป็นดอกเบี้ยบ้าง เหลือรวบรวมไว้เพื่อใช้หนี้ทุนต่อไป ดังนั้นฝ่ายเจ้าหนี้ก็ได้ดอกเบี้ยเป็นค่าป่วยการ และมีโอกาสที่จะได้รับใช้ทุนคืนในภายหลัง แต่ถ้าดอกเบี้ยเรียกแรงเกินไปแล้ว ลูกหนี้ได้ผลไม่พอที่จะใช้ดอกเบี้ยได้ ย่อมต้องยอยับไปด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย ด้วยเหตุนี้ประเทศทั้งหลาย และประเทศของเราเองจึงมีกฎหมายมาแต่โบราณกาลกำหนดอัตราดอกเบี้ยอย่างสูงไว้ กล่าวคือ ชั่งละ 1 บาทต่อเดือน (หรือร้อยละ 15 ต่อปี) อันที่จริงอัตรานี้เป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงอยู่แล้ว แต่แม้กระนั้นยังปรากฏว่าทุกวันนี้มีการให้กู้ยืมกันโดยอัตราสูงกว่านั้น และเจ้าหนี้กับลูกหนี้ต่างร่วมใจร่วมมือกันหลีกเลี่ยงกฎหมาย เพราะฝ่ายหนึ่งอยากได้ อีกฝ่ายหนึ่งกลัวความจำเป็นบังคับ ในที่สุดก็ได้ผลอันไม่พึงปรารถนาดังกล่าวแล้ว

ก่อนที่จะร่างกฎหมายขึ้น รัฐบาลได้คิดแล้วถึงอัตราดอกเบี้ย เห็นว่าเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูงอยู่แล้ว แต่ข้างฝ่ายลูกหนี้ได้ทุนมาประกอบการด้วยตนเองได้ โอกาสดำเนินอาชีพและมีโอกาสพอควรที่จะหากำไรมาใช้ดอกเบี้ย เหลือบ้างก็รวบรวมไว้ใช้ทุน เพราะฉะนั้นถ้าทั้ง 2 ฝ่ายต่างคิดไปในทางที่ควรของการค้า ก็ไม่มีทางจะได้รับความขัดข้องเพราะกฎหมายฉบับนี้ แต่ถ้าจะดำเนินความคิดไปในทางไม่ดูทางไกลแล้ว ก็อาจจะหาเรื่องบ่นได้ เพราะฉะนั้น เป็นการสมควรที่จะเพิ่มเติมข้อบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ ดังที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติฉบับนี้”

จากคำแถลงการณ์ของคณะกรรมการ ข้างต้นจะเห็นว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการที่จะคุ้มครองสังคมโดยรวม ไม่ให้มีการเอารัดเอาเปรียบกันมากเกินไป เป็นการทำให้ทั้งฝ่ายเจ้าหนี้ และฝ่ายลูกหนี้ปรองดอง อยู่ด้วยกันได้อย่างไม่ขัดแย้ง แต่หากมีการปล่อยให้มีการคิดดอกเบี้ยกันอย่างเสรี ผลก็จะทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถหาเงินมาชำระดอกเบี้ยได้ทัน หรือที่เรียกว่า “ดอกเบี้ยท่วมเงินต้น” ซึ่งจะเห็นได้ว่าข้อหวั่นไหวของคณะกรรมการราษฎรได้เกิดเป็นปัญหาขึ้นจริงในปัจจุบัน ซึ่งมีการกู้ยืมเงินโดยคิดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ดังที่ได้ปรากฏเป็นข่าวในปัจจุบัน โดยคิดดอกเบี้ยกันสูงถึงร้อยละ 50

ต่อปี ซึ่งรัฐเองก็พยายามปราบปรามผู้กระทำความผิด โดยถือว่าผู้ติดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีมีความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475

แต่จากการตีความให้ตัวเงินสามารถเรียกดอกเบี้ยกันได้กว่าร้อยละ 15 ต่อปี ย่อมเป็นช่องทางให้เจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบี้ยจากเงินกู้ยืม โดยให้ลูกหนี้ออกตัวแลกเงิน หรือ ตั๋วสัญญาใช้เงินเอาไว้ให้ แล้วคิดอัตราดอกเบี้ยในอัตราสูงสักเพียงไรก็ได้ ทั้งนี้ เพราะศาลฎีกาถือว่าดอกเบี้ยในตัวเงินไม่เป็นดอกเบี้ยตามความหมายของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 คงเป็นเพียง “ประโยชน์อย่างอื่น” ที่ลูกหนี้ยินยอมให้เพื่อตอบแทนการที่เจ้าหนี้อยอมให้กู้ยืมเป็นที่มาแห่งมูลหนี้ตามตัวเงินเท่านั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5007/2536)

ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาศาลฎีกา ผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 สามารถนำมาใช้กับเรื่องตัวเงินด้วย เพราะหากพิจารณา มาตรา 3(ข) แห่งพระราชบัญญัตินี้แล้วจะเห็นว่ากฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนว่า **“บุคคลใด...เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา...บังอาจกำหนดข้อความอันไม่จริงในเรื่องจำนวนเงินกู้ หรืออื่น ๆ ไว้ใน...ตราสารเปลี่ยนมือได้...”** นั้นหมายความว่าพระราชบัญญัตินี้สามารถนำมาใช้กับตัวเงินซึ่งเป็นตราสารเปลี่ยนมือ (negotiable instrument) ที่มีมูลหนี้จากการกู้ยืมเงินด้วย

เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาศาลฎีกาบางส่วนจะพบว่า ศาลฎีกาได้หยิบยกเอาเหตุผลที่สามารถเรียกดอกเบี้ยในตัวเงินสูงกว่าอัตราที่กำหนดว่า สถาบันการเงินสามารถเรียกอัตราดอกเบี้ยได้ตามพระราชบัญญัติให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 มาเป็นเหตุผลในการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดี ทั้งๆ ที่หากศาลฎีกาถือตามแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1783/2551 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5007/2536 ศาลฎีกาก็ไม่จำเป็นต้องอ้างพระราชบัญญัติให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 เพราะถึงอย่างไร การติดดอกเบี้ยก็สามารถเรียกได้เกินร้อยละ 15 ต่อปีได้อยู่แล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 5007/2536 ที่ว่า โจทก์ในฐานะสถาบันการเงิน มีสิทธิติดดอกเบี้ยจากการให้กู้ยืมเงินในอัตราร้อยละ 18.5 ถึง 19.5 ต่อปี ตามที่มีประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้อำนาจไว้ ดังนั้นที่มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ยกันไว้ในตั๋วสัญญาใช้เงินพิพาทในอัตราร้อยละ 19.5 และ 18.5 ต่อปี จึงเป็นไปตามสิทธิของโจทก์ (ในสถานะสถาบันการเงิน) จะเรียกดอกเบี้ยอัตราดังกล่าวได้จนกว่าจะชำระหนี้ให้โจทก์เสร็จสิ้น

จากคำพิพากษาศาลฎีกานี้ ประกอบกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7229/2552 จึงเห็นได้ว่าศาลฎีกาเองยังคงให้ความสำคัญกับมูลหนี้เดิมของตัวเงินที่มาจากการกู้ยืมเงินที่จะต้องเป็นมูลหนี้ที่มีการติดดอกเบี้ยกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือมีกฎหมายให้อำนาจเสียก่อน

จึงทำให้การคิดดอกเบี้ยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งขัดแย้งกับคำพิพากษาฎีกาที่ 5007/2536 ที่แม้มูลหนี้เดิมของตัวเงินจะเกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงิน ก็จะต้องถือว่าเป็นการกู้ยืมเงิน และเป็นการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราไม่ได้

ซึ่งหากพิจารณาจากหลัก "เรื่องที่มีเหตุผลอย่างเดียวกัน ต้องใช้บทบัญญัติเดียวกัน บังคับ" (ubi eadem ratio idem jus esse debet) (ตรีเนตร สารพงษ์, 2551) ด้วยความเคารพต่อศาลฎีกาผู้เขียนเห็นว่าศาลฎีกาเองก็ควรปรับใช้กฎหมาย (ด้วยเหตุผล) ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) ส่วนในประเด็นที่ว่าหนี้ตามตัวเงินมิใช่เรื่องกู้ยืม ถึงแม้ว่าหนี้เดิมจะเป็นการกู้ยืม แต่ก็ได้เปลี่ยนสถานะเป็นหนี้ตามตัวเงินแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าหนี้ในตัวเงินเป็น "หนี้เงิน" ทั้งนี้เพราะหากพิจารณาจากบทบัญญัติในเรื่องตัวเงิน

มาตรา 908 " อันว่าตัวแลกเงินนั้น คือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่าผู้ส่งจ่าย สักบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จ่ายให้ใช้เงิน..."

มาตรา 909(2) ที่ว่า "อันตัวแลกเงินนั้น ต้องมีรายการดังกล่าวต่อไปนี้ คือ ...(2) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน..."

มาตรา 982 บัญญัติว่า "อันว่าตัวสัญญาใช้เงินนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ออกตัว ให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงิน..."

มาตรา 983 บัญญัติว่า "ตัวสัญญาใช้เงินนั้น ต้องมีรายการดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(2) คำมั่นสัญญาอันปราศจากเงื่อนไขว่าจะใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน..."

จึงเห็นได้ว่าในตัวเงินนั้น จะต้องมีการสั่งให้ "ใช้เงิน" หรือให้คำมั่นสัญญาว่าจะ "ใช้เงิน" เท่านั้น จะใช้เป็นทรัพย์สินอย่างอื่นย่อมไม่ได้ อันสอดคล้องกับเรื่องดอกเบี้ยที่จะต้องเกิดขึ้นจากหนี้เงินเช่นกัน(คำพิพากษาฎีกาที่ 1050/2510) ซึ่งตรงกับหลักในทางเศรษฐศาสตร์ดอกเบี้ย ที่ถือว่าเป็นรายได้ซึ่งผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตประเภทเงินทุน (money capital) ที่ได้รับจากบุคคลอื่นที่ได้ใช้เงินทุน (ประยูร เกลิงศรี, 2511 อ้างถึงใน สุธีร์ ศุภนิตย์, 2548)

ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วการออกตัวก็อาจเกิดขึ้นจากการกู้ยืมก็ได้ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็นหนี้ในตัวเงิน นั้นหมายความว่าก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็นหนี้ตามตัวเงิน ก็ชัดเจนอยู่ในตัวเองแล้วว่าเป็นหนี้กู้ยืมก่อนหน้านี้เอง อีกทั้งเมื่อมีการออกตัวเงินเพื่อชำระหนี้เงินกู้ยืมก็ไม่ว่าถือได้ว่าเป็นการแปลงหนี้ใหม่อันจะส่งผลให้หนี้เดิมระงับแต่อย่างใด เพราะมิได้มีการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญใดๆ ในหนี้เดิมเลย หนี้เดิมยังไม่ระงับจนกว่าจะได้ชำระหนี้ตามตัวเงิน อีกทั้งหากไม่สามารถบังคับเอากับหนี้ตามตัวเงินได้ ก็ยังสามารถบังคับเอากับหนี้ตามสัญญากู้ยืมได้ (ปราณี รุ่งอภิญา, 2548) ซึ่งการคิดดอกเบี้ยก็ควรเป็นไปตามที่

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ประกอบมาตรา 654 กำหนดเอาไว้ ทั้งนี้ เพราะไม่ว่าจะคิดจากมูลหนี้ตามสัญญาใด ต้นเงินและดอกเบี้ยควรจะเท่ากัน

โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากมาตรา 3(ข) ที่ว่า “บุคคลใด... (ข) เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราทำนบบัญญัติไว้ในกฎหมาย บังอาจกำหนดข้อความอันไม่จริงในเรื่องจำนวนเงินกู้หรืออื่นๆ ไว้ในหนังสือสัญญา หรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้ ...” แล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายให้ความสำคัญกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา โดยที่อัตราดอกเบี้ยนั้นจะไปปรากฏอยู่ในหนังสือสัญญาเงินกู้ หรือในตราสารเปลี่ยนมือประเภทใดๆ ก็ได้ ย่อมอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนั้นผู้เขียนเห็นว่าการกู้ยืมเงินเป็นการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราซึ่งเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้จะมีการแปลงหนี้ใหม่สักกี่ครั้งก็ตาม ก็ไม่มีทางที่จะทำให้สิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายกลับกลายเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายขึ้นมาได้

3) หนี้ในต้นเงินจากหนี้เดิมที่ไม่ใช่การกู้ยืมเงิน ซึ่งอาจเป็นหนี้จากการซื้อขาย เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ จ้างแรงงาน จ้างทำของ ฯ จะเห็นได้ว่าเมื่อเป็นหนี้กันแล้วแทนที่ลูกหนี้จะชำระเป็นเงินสด ลูกหนี้ก็ได้ออกตัวเงินในฐานะตราสารเปลี่ยนมือให้แก่เจ้าหนี้ อันเป็นการชำระหนี้ตอบแทนจึงมีปัญหาว่า การออกตัวเงินเพื่อชำระหนี้เป็นอย่างอื่นนอกจากการกู้ยืมเงินจะเป็นการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 หรือไม่

จะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นบทบัญญัติเฉพาะกับสัญญากู้ยืมเงิน โดยพระราชบัญญัตินี้มีที่มาจากพระราชบัญญัติเรื่องการกู้ยืมเงิน และขายตัว พ.ศ. 2411 ที่ให้เรียกดอกเบี้ยจาก “การกู้ยืมเงิน” ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี ดังที่มาตรา 3 กำหนดว่า

“บุคคลใด

(ก) ให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือ

(ข) เพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราทำนบบัญญัติไว้ในกฎหมาย บังอาจกำหนดข้อความอันไม่จริงในเรื่องจำนวนเงินกู้หรืออื่นๆ ไว้ในหนังสือสัญญา หรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้ หรือ

(ค) นอกจากดอกเบี้ย ยังบังอาจกำหนดจะเอาหรือรับเอาซึ่งกำไรอันเป็นเงินหรือสิ่งของ หรือโดยวิธีเพิกถอนหนี้ หรืออื่นๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขแห่งการกู้ยืม

ทำนบบุคคลนั้นมีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราต้องระวางโทษจำคุก...”

ประกอบมาตรา 654 ที่ว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”

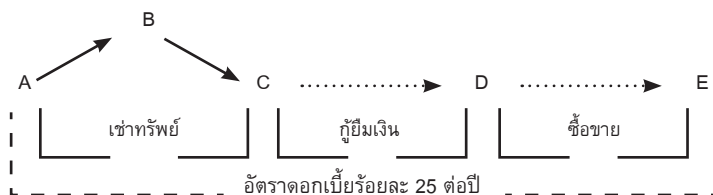
จึงเห็นได้ว่าหากมีการคิดดอกเบี้ยเกินเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี โดยจะกำหนดไว้ใน “สัญญา” หรือ “ตราสารเปลี่ยนมือได้” หรือเป็นการทำกำไร หรือสิ่งของหรือโดยการเพิกถอนหนี้

ซึ่งหากมีที่มาจากการ “กู้ยืมเงิน” แล้วย่อมอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้

ในทางกลับกันหากการออกตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้เป็นอย่างอื่นซึ่งไม่ใช่มูลหนี้เดิมจากการกู้ยืมเงินแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าย่อม “ไม่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้” สามารถเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ แต่อาจเป็นช่องทางให้มีการหลีกเลี่ยงกฎหมายให้เกิดการเอาเปรียบกันได้

โดยในทางปฏิบัติมักมีการทำนิติกรรมในมูลหนี้เดิมนั้นมาอำพรางการกู้ยืมเงิน แล้วมีการออกตั๋วเงินเอาไว้เพื่อชำระหนี้ เพื่อให้สามารถคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปีได้ (ปราณี รุ่งอภิญา, 2548) อันเป็นการหลีกเลี่ยงมิให้อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้

4) การออกตั๋วเงินจากมูลหนี้อื่น ซึ่งมีใช้การกู้ยืมเงินให้แก่ผู้รับเงิน ต่อมา มีการโอนตั๋วเงินชำระหนี้กู้ยืมเงิน เช่น A ออกตั๋วแลกเงินสั่ง B ให้จ่ายเงินให้แก่ C เพื่อชำระหนี้ค่าเช่าบ้านโดยตั๋วเงินจะถึงกำหนดอีก 3 เดือนนับแต่วันที่ออกตั๋วแลกเงิน โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 25 ต่อปี นับแต่วันที่ออกตั๋ว จนถึงวันที่ชำระหนี้ ซึ่งตามกฎหมายแล้วต้องถือว่าสามารถคิดดอกเบี้ยกันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ต่อมา C โอนตั๋วแลกเงินให้แก่ D เพื่อชำระหนี้เงินที่ C ได้กู้ยืม D เอาไว้ ต่อมา D ได้โอนตั๋วให้แก่ E ผู้ทรง (ดูภาพประกอบ)

จากตัวอย่างนี้ มีปัญหาว่าการคิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี จะบังคับกันอย่างไร และการโอนตั๋วเงินเพื่อชำระหนี้เงินกู้ยืมซึ่งอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดจะมีผลอย่างไร

จากปัญหา หาก E ผู้ทรงฟ้องเรียกเงินตามตั๋ว โดยฟ้อง A เป็นจำเลยที่ 1 ฟ้อง C เป็นจำเลยที่ 2 และฟ้อง D เป็นจำเลยที่ 3 จะเรียกอัตราดอกเบี้ยจากทั้ง 3 คนอย่างไร

จะเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่าง E กับ A เป็นคู่สัญญาที่ไม่เกี่ยวพันหรือห่างไกล (Remote Parties) อยู่บนหลักสัญญาแบบ Secondary of contract และมูลหนี้เป็นสัญญาเช่าทรัพย์ การคิดดอกเบี้ยเอาจาก A น่าจะเป็นการคิดดอกเบี้ยได้โดยชอบ

ในส่วนของ C จะยกข้อต่อสู้ว่าการคิดดอกเบี้ยเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะ

คิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี และมูลหนี้เดิมเป็นหนี้กู้ยืมเงิน ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ E ได้หรือไม่ ปัญหาข้อนี้จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง C กับ E เป็นคู่สัญญาที่ไม่เกี่ยวพันหรือห่างไกล (Remote Parties) E ไม่อาจทราบได้ว่ามูลหนี้ระหว่าง C กับ D เป็นมูลหนี้ใด (ตรีเนตร สารพงษ์, 2553) แม้เป็นหนี้กู้ยืม ปัญหาว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ E ผู้ทรงโดยสุจริตได้หรือไม่ว่ามูลหนี้ระหว่าง C กับ D เป็นมูลหนี้กู้ยืมซึ่งไม่อาจคิดดอกเบี้ยได้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อพิจารณาหลัก “ผู้รับโอนโดยสุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน” ประกอบมาตรา 916 แล้วจะเห็นว่า C ซึ่งเป็นบุคคลผู้ถูกฟ้องคดีจะยกเอาข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันระหว่างตน ซึ่งมีต่อ D ขึ้นต่อสู้ E ไม่ได้ เพราะการที่ E “ไม่รู้” ว่ามูลหนี้ระหว่าง C กับ D เกิดขึ้นจากการกู้ยืมย่อมถือได้ว่า E ผู้ทรง “สุจริต”

จึงเห็นได้ว่าปัญหาที่ตามมาคือ ปัญหาการนำสืบถึงมูลหนี้เดิม โดยเฉพาะการยกข้อต่อสู้ของคู่สัญญาที่อยู่ห่างกันออกไป (Remote Parties) ที่จะต้องนำหลักสัญญาแบบ Secondary of contract มาใช้บังคับเพื่อก่อให้เกิดความรับผิดชอบของลูกหนี้ ซึ่งหลักการนี้จะก่อให้เกิดหลักการสะสมตัวลูกหนี้ของลูกหนี้ชั้นสอง (The Accumulation of Secondary Contracts) ตามมา (ตรีเนตร สารพงษ์, 2553)

5) กฎหมายที่คุ้มครองการคิดดอกเบี้ยในตัวเองเงินจากมูลหนี้อื่นนอกจากมูลหนี้กู้ยืมเงินในอัตราที่สูงมากจนเกินไปแม้การคิดดอกเบี้ยในตัวเองเงินอันมีที่มาจากมูลหนี้อื่นจะคิดได้เกินกว่าร้อยละ 15 ก็ตาม แต่หากมีการคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมากจนเกินไป ก็อาจทำให้ดอกเบี้ยนั้นไม่สมบูรณ์ได้ เพราะตามหลักกฎหมายทั่วไปของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทกฎหมายที่คุ้มครองการออกตัวเงินว่าจะต้องกระทำโดยสุจริต ทั้งนี้เพราะการใช้สิทธิในการคิดดอกเบี้ย หรือการชำระหนี้ต้องกระทำโดยสุจริต (มาตรา 5 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

นอกจากนั้นผู้เขียนเห็นว่า เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของสัญญาต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มิเช่นนั้นสัญญาตกเป็นโมฆะ (มาตรา 150 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ดังนั้นหากการคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงเกินไปก็อาจถือได้ว่าขัดตกลักษณะเป็นข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรม วัตถุประสงค์ของข้อสัญญาดังกล่าวย่อมอาจจะถือได้ว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ย่อมตกเป็นโมฆะ (ไพจิตร บุญญพันธุ์, 2537)

ในการตีความกฎหมายกรณีที่มีการเรียกดอกเบี้ยในตัวเองเงินในอัตราที่สูงเกินไป ปัญหาว่าจะตีความกันในลักษณะใด เช่นนี้ถือว่ากรณีที่มีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่ผู้กรณีฝ่ายซึ่งจะต้องเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้ นั้น (มาตรา 11 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ซึ่งลูกหนี้ตามตัวเงินที่ต้องเสียเปรียบในเรียกดอกเบี้ยในอัตราที่สูงเกินไป การ

ตีความกฎหมายเพื่อปรับใช้มาตรา 150 แห่ง ป.พ.พ. ก็ควรนำเอาหลักของมาตรา 11 แห่ง ป.พ.พ. มาใช้ด้วย ทั้งนี้เพราะในการตีความสัญญาให้ตีความไปตามความประสงค์ในทาง สุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณี (มาตรา 368 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) เพราะฉะนั้นการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินไป ศาลอาจตีความข้อสัญญาในทางที่คู่ สัญญาที่มีความสุจริตพึงประพฤติปฏิบัติต่อกัน โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีทางการค้า หรือท้องถื่นด้วย ไม่ใช่เพียงว่าเมื่อไม่เข้าเกณฑ์ตามกฎหมายแล้วศาลจะตีความตามตัว อักษรเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะหากพิจารณาถึงความไม่เท่าเทียมกันของคู่สัญญาในตัว เงิน คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งอาจมีอำนาจต่อรองเหนือกว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายมาก เพราะมีฐานะใน ทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าอีกฝ่าย หรือมีความรู้ทางกฎหมายดีกว่า จึงสามารถที่จะกำหนด ข้อสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอย่างมากโดยไม่เป็นธรรม ขณะที่หลักกฎหมายในเรื่องนิติกรรมและสัญญาที่ใช้บังคับอยู่ มีพื้นฐานมาจากหลักของ ความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการทำสัญญา ซึ่งปกติรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซง เว้นแต่ข้อสัญญานั้นจะเป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

โดยในปัจจุบันได้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 เพื่อกำหนดกรอบของการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพ ในการทำสัญญา โดยกำหนดแนวทางให้แก่ศาลเพื่อใช้ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาใดที่ไม่ เป็นธรรมและให้อำนาจแก่ศาลในการสั่งให้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนั้นมีผลใช้บังคับเท่าที่ เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ซึ่งกรณีนี้ศาลอาจพิจารณาถึงข้อสัญญาในเรื่องการคิด ดอกเบี้ยในต้นทุนประกอบได้

6) ดอกเบี้ยผิดนัดที่สูงเกินไป ศาลอาจพิจารณาว่าเป็นเบี้ยปรับ

ในกรณีการคิดดอกเบี้ยในต้นทุนซึ่งมูลหนี้เดิมเป็นหนี้อย่างอื่นนอกจากหนี้กู้ยืมเงิน ในอัตราที่สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ภายหลังจากการผิดนัด จนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น หรือที่ เรียกว่า “ดอกเบี้ยผิดนัด” อันเป็นดอกเบี้ยตามมาตรา 968(2) แต่ดอกเบี้ยตามมาตรา 911 นั้นไม่อาจนำมาปรับใช้กับกรณีนี้ได้

ปกติศาลจะคุ้มครองสังคมด้วยการปรับใช้บทบัญญัติในเรื่อง “เบี้ยปรับ” (penalty) มาควบคุมอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีนั้นได้ ทั้งนี้เพราะหากศาลเห็นว่าเบี้ย ปรับนั้นสูงเกินกว่าความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับ ศาลก็อาจปรับลดลงมาในอัตราที่เหมาะสม ได้ ดังนั้นในการคิดดอกเบี้ยผิดนัดซึ่งมีการกำหนดอัตราสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ก็ถือว่าเป็นดุลพินิจของศาลที่จะลดอัตราดอกเบี้ยลงมาได้

4. สรุปและเสนอแนะ

จากการศึกษาจะพบว่า การคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ในตัวเงินสามารถแยกได้เป็น 2 กรณี คือ การคิดดอกเบี้ยนับตั้งแต่วันออกตัว จนถึงวันถึงกำหนดใช้เงิน กับดอกเบี้ยผิดนัด

ในการคิดดอกเบี้ยนับตั้งแต่วันออกตัว จนถึงวันถึงกำหนดใช้เงินนั้น ถ้าเป็นการออกตัวซึ่งมีมูลหนี้มาจากการกู้ยืมเงิน จะอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 คือห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีไม่ได้

แต่ก็อาจมีปัญหาเกิดขึ้นได้จากการพิสูจน์มูลหนี้ในกรณีที่มีการออกตัวเงินจากมูลหนี้อื่นที่ไม่ใช่การกู้ยืม โดยมีการคิดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ต่อมา มีการโอนตัวเงินเพื่อชำระหนี้กู้ยืมเงิน และมีการโอนเพื่อชำระหนี้เป็นอย่างอื่นอีก ก็อาจมีปัญหาคณะผู้ทรงที่สุจริตไม่ทราบว่ามี การโอนเพื่อชำระหนี้กู้ยืมเงิน คู่สัญญาที่โอนตัวเพื่อชำระหนี้เงินกู้ยืมซึ่งมีฐานะเป็นลูกหนี้ก็ไม่อาจยกข้อต่อสู้ที่ว่าตนได้โอนเพื่อชำระหนี้กู้ยืมขึ้นต่อสู้ผู้ทรง ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ได้ตามมาตรา 916

นอกจากนั้นหากเป็นการคิดดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเงินในอัตราที่สูงเกินไปในตัวเงิน โดยมีเจตนาปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ก็ควรปรับเข้ากับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3

ส่วนการออกตัวเงินที่มีการคิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งมีหนี้เดิมจากมูลหนี้อื่นนอกจากหนี้กู้ยืมเงิน กรณีนี้ไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 จึงทำให้สามารถคิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้

แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงเกินไป ศาลอาจใช้ดุลพินิจตีความกฎหมายเพื่อคุ้มครองสังคมโดยพิจารณาว่าเป็นสัญญาที่ไม่เป็นธรรม หรือเป็นการไม่สุจริต หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

สำหรับอัตราดอกเบี้ยผิดนัดจากมูลหนี้อื่นนอกจากกู้ยืมเงินตามมาตรา 986(2) ในตัวเงินที่สูงกว่าอัตราร้อยละ 15 ศาลอาจพิจารณาว่าเป็นเบี้ยปรับ จึงอาจลดลงมาในอัตราที่เหมาะสมเพียงเท่าความเสียหายของเจ้าหนี้ได้

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาข้างต้นผู้เขียนเห็นว่า ศาลควรวางบรรทัดฐานในเรื่องดอกเบี้ยให้มีความชัดเจนโดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดในเรื่องตัวเงินที่มีมูลหนี้จากการกู้ยืมเงินเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายตัวเงิน ส่วนอัตราเท่าใดนั้นก็ควรนำศาสตร์อื่นๆ เช่น เศรษฐศาสตร์มากำกับเหตุผล

ในส่วนของการบิดเบือนคดีความ แม้ศาลจะตีความได้ว่าเป็นเบี้ยปรับก็ตาม แต่ก็ควรมีการบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจนเช่นเดียวกัน

ส่วนการตีความตามกฎหมายที่มีในปัจจุบัน ควรพิจารณาถึงเจตนารมณ์อันแท้จริงของกฎหมาย และนโยบายรัฐ โดยที่ผลของการตีความควรมุ่งคุ้มครองคนส่วนใหญ่ของสังคม โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการคิดดอกเบี้ยในตั๋วเงินที่มีมูลหนี้มาจากการกู้ยืมเงินก็ควรถือว่าอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475

สำหรับตั๋วเงินตามมูลหนี้อื่น แม้จะมีความชัดเจนว่าไม่มีกฎหมายคุ้มครองอัตราดอกเบี้ยสูงสุดเอาไว้ แต่หากมีการคิดดอกเบี้ยที่สูงเกินไป ควรถือว่าเป็นกรณี “ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

นอกจากนั้น ควรมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุมอัตราดอกเบี้ยสูงสุด เพื่อใช้กับดอกเบี้ยในตั๋วเงินอันมีที่มาจากหนี้เดิมทุกประเภท

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ สมาคมคุ้มครองผู้บริโภค ที่สอบถามเรื่องนี้เข้ามา ทำให้ได้ประเด็นในการคิด ค้นคว้า และพยายามหาคำตอบ เพื่อนำคำตอบนั้นไปปรับใช้สังคมต่อไป และขอกราบขอบพระคุณ คุณชูไท วอทอง ที่ช่วยตรวจสอบการเขียนบทคัดย่อ

5. บรรณานุกรม

กมล สนธิเกษตรริน. 2527. ปพพ.ว่าด้วยการยืม ผูกทรัพย์ เกือบของในคลังสินค้า

ประณีประนอม การพนันขั้นต่อ. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ.

คณะกรรมการราษฎร, 2475. คำแถลงการณ์คณะราษฎรเกี่ยวกับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475.

ตรีเนตร สารพงษ์, 2551. กฎหมายลักษณะตั๋วเงิน. อุบลราชธานี: ศูนย์หนังสือและตำราทางกฎหมาย. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

_____, 2551. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย. อุบลราชธานี: ศูนย์หนังสือและตำราทางกฎหมาย. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

_____, 2553. “ความรับผิดชอบและการหลุดพ้นจากความรับผิดชอบของผู้สกลหลังตัวสัญญาใช้เงิน” วารสารวิชาการ ม.อบ. 12: 96-111.

บันฑูร ไพบูลย์. 2534. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ยืม ผูกทรัพย์ เกือบของในคลังสินค้า ประณีประนอมยอมความ การพนันและขั้นต่อ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ปราณี รุ่งอภิญา. 2548. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนเงินตามตัวเงิน.
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
ไพจิตร บุญพันธ์. 2537, "พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475"
วารสารกฎหมายมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 6 (1) :54.
ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์. 2548. คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน. กรุงเทพมหานคร:
นิติธรรม,
_____, 2521. "ดอกเบี้ยในตัวเงิน," บทบัญญัติ 35 (3) : 526.
ภูมิ โชคเหมาะ. 2548. คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงินและบัญชีเดินสะพัด.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
โสภณ อรรถพิศาลโสภณ. 2541. คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน และบัญชี
เดินสะพัด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
สหณ รัตนไพจิตร. 2548. ย่อหลักกฎหมายตัวเงิน. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
เสาวนีย์ อัครโรจน์, 2542. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย
ตัวเงิน. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
สุธีร์ ศุภนิตย์. 2548. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์วิชาเอกเทศสัญญา
2 ยืม และฝากทรัพย์, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
วิชัย ตันติกุลานันท์. 2545 คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน
กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร.